

Nr 86.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

(2:a avd.)

I propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1941/42 har Kungl. Maj:t (kapitalbudgeten, bilaga 4, punkten 1 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1941) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 7 mars 1941 dagtecknad proposition, nr 164, under återopande av vid sistnämnda proposition fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala, i huvudsaklig överensstämmelse med det av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 7 mars 1941 förordade byggnadsprogrammet, för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

År 1934 beviljade riksdagen ett anslag av 316,375 kronor för uppförande och inredning av nybyggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala. De för denna klinik erforderliga byggnadsarbetena hade avsetts böra etappvis komma till utförande. Det av riksdagen beviljade anslaget motsvarade hälften av kostnaderna för de till första etappen hörande byggnadsarbetena. Uppsala läns landsting hade år 1933 anslagit ett lika stort belopp till byggnadsföretaget att, på samma sätt som tidigare vid liknande tillfällen ägt rum, utgå i form av räntefritt lån till universitetet.

a) *Byggnadsfrågan.*

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag avser utförande av de till andra etappen hänförliga byggnadsarbetena. Det av *departementschefen* tillstyrkta förslaget avser en förlängning av den tidigare uppförda byggnaden med

fyravåningsbyggnad, vartill skulle fogas en flygel i tre våningar. Nybyggnaden skulle inrymma barnbördsavdelningar m. m.

Byggnadsprogrammet har uppgjorts av vederbörande universitetsmyndigheter och sedermera granskats av 1940 års *civila byggnadsutredning*, som föreslagit vissa beskäringar och förenklingar, varigenom med hänsyn till i mars 1941 rådande prisläge ansetts kunna sparas i runt tal 650,000 kronor i byggnadskostnader för det allmänna. Det av byggnadsutredningen förordade förslaget, vilket godtagits av universitetsmyndigheterna och departementschefen, har kostnadsberäknats till i runt tal 2,300,000 kronor, vartill skulle komma kostnader för utrustning, beräknade till 390,000 kronor på grundval av prisnivån i augusti 1939.

Uppsala läns landsting har för sin del i september 1939 till förevarande ändamål anvisat 1,437,500 kronor, motsvarande hälften av de då till inalles 2,485,000 kronor beräknade byggnads- och utrustningskostnaderna. Det anvisade beloppet skulle såsom brukligt utgå såsom räntefritt lån till universitetet under förutsättning att enahanda belopp komme att av riksdagen beviljas för ändamålet samt »att för byggnadens påbörjande erforderligt belopp upptoges på riksstat eller beredskapsstat för budgetåret 1940/41».

Departementschefen har för egen del anfört i huvudsak följande:

Av den föreliggande utredningen framginge, att behovet av nya lokaler för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala vore mycket trängande. Departementschefen hade blivit övertygad om nödvändigheten av snabba och genomgripande åtgärder för att avhjälpa de nuvarande missförhållandena. Då ett uppskov med detta byggnadsföretag icke vore tillrädligt, borde medel för ändamålet anvisas i sådan ordning, att företaget kunde med det snaraste igångsättas och utan dröjsmål fullbordas.

Departementschefen tillstyrkte, att nybyggnad för sjukhusets kvinnoklinik skulle uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med det av civila byggnadsutredningen framlagda förslaget.

Kostnaderna för anskaffande av erforderliga inventarier hade på sin tid beräknats till 390,000 kronor. Med hänsyn till de prisstegringar, som där-efter inträffat, torde dessa kostnader numera böra uppskattas till 600,000 kronor. Från klinikens överläkare hade departementschefen emellertid inhämtat, att kostnaderna med iakttagande av största återhållsamhet vid inventarieanskaffningen torde kunna vid oförändrade priser nedbringas till 550,000 kronor, med vilket belopp departementschefen ansåge sig böra räkna.

De sammanlagda kostnaderna kunde alltså beräknas till $(2,300,000 + 550,000 =) 2,850,000$ kronor, vilket belopp skulle lika delas mellan staten och Uppsala läns landsting. Statens andel i kostnaderna bleve sålunda 1,425,000 kronor, vilket belopp trots de betydande prisstegringarna något understeg det av universitetsmyndigheterna ursprungligen äskade.

Av statens andel i byggnads- och utrustningskostnaderna för kvinnokliniken borde för nästa budgetår anvisas 500,000 kronor. Då av landstingsmedel ett motsvarande belopp torde komma att stå till förfogande, syntes anslaget vara tillräckligt för att täcka de byggnadskostnader, som under nästa budgetår torde komma att gäldas. Därest landstinget med hänsyn till utformningen av sitt år 1939 fattade beslut i ämnet skulle finna sig nödsakat fatta nytt beslut, torde Kungl. Maj:t böra äga efter särskild pröv-

ning medgiva, att de av staten anvisade anslagsmedlen finge tagas i anspråk redan innan sådant beslut föreläge. Såsom av det redan sagda framginge, vore det angeläget, att byggnadsarbetena med det snaraste igångsattes. Hinder syntes ej heller böra möta för sjukhusledningen att, efter medgivande av Kungl. Maj:t, redan innan särskilda medel ställts till förfogande för utrustningskostnadernas bestridande avsluta kontrakt rörande anskaffning av inventarier m. m., därest så skulle visa sig ur ekonomiska eller andra synpunkter välbetänkt. En förutsättning vore dock givetvis, att den sammanlagda anslagsramen, 2,850,000 kronor, icke överskredes. Den återstående delen av statsbidraget, (1,425,000 — 500,000 =) 925,000 kronor, torde böra anvisas för budgetåret 1942/43.

b) *Frågan om formen för landstingets deltagande i kostnader för nybyggnader vid sjukhuset.*

Fråga har uppkommit om ändrad ordning för landstingets deltagande i finansieringen av nybyggnadsföretag vid akademiska sjukhuset.

Nuvarande förhållanden. Enligt gällande kontrakt mellan universitetet och landstinget, ingånget år 1900, tillhandahåller universitetet åt landstinget visst antal vårdplatser på sjukhuset. Härför betalar landstinget en för varje år bestämd avgift per dag och vårdplats. Av den brist, som uppstår sedan alla tillgängliga inkomster begagnats, betalar landstinget hälften. Kontraktet gäller till år 1966. Sist fem år dessförinnan skall överenskommelse mellan parterna träffas, om och i sådant fall på vilka villkor förlängning av kontraktet skall äga rum. Beträffande fördelningen mellan universitetet och landstinget av kostnader för byggnadsarbeten och dylikt innehåller kontraktet icke några bestämmelser. I kontraktet medgavs emellertid landstinget, såsom säkerhet för vissa av landstinget för sjukhusbyggnaderna beviljade lån, inteckning i sjukhustomten med samtliga därå uppförda byggnader på villkor att någon ränta icke skulle beräknas på lånebeloppet samt att detsamma icke heller finge vare sig av universitetet eller landstinget uppsägas till återbetalning, såvida icke vid kontraktets upphörande *antingen* sjukhuset skulle av universitetet avyttras, i vilket fall länet dock ägde optionsrätt till dess inlösande efter ett värde, som skulle bestämmas av en på närmare angivet sätt sammansatt nämnd *eller* ny överenskommelse emellan universitetet och länet om sjukvårdens besörjande av universitetet icke träffades. I båda dessa fall skall hela kapitalet efter tolv månaders uppsägning till länets landsting återbetalas.

Denna finansieringsform har tillämpats även beträffande senare beviljade anslag av landstinget till byggnader för akademiska sjukhuset. Frågan om ändring härutinnan har emellertid varit föremål för uppmärksamhet.

I samband med frågan om utförande av de till första byggnadsetappen hänförliga arbetena beträffande den nya kvinnokliniken, vartill 1934 års riksdag beviljade medel, anförde kanslern för rikets universitet betänkligheter mot den sedan år 1900 tillämpade finansieringsformen. *Riksdagen* framhöll (skrivelsen 1934: 304), vikten av att frågan upptoges till övervägande.

Kanslern har sedermera i skrivelse den 5 september 1940 framlagt anbefalld utredning i denna fråga. Kanslern har därvid icke ansett tillräckliga

skäl föreligga att upptaga förhandlingar med landstinget om ändrade former för finansieringen av nybyggnader vid sjukhuset. Av utredningen inhämtas följande:

Uppsala universitets drätselnämnd har efter överläggning med delegerade representanter för landstingets förvaltningsutskott framhållit, att de räntefria lån, som landstinget beviljat universitetet i samband med om- och nybyggnader för akademiska sjukhuset, numera uppginge till 4,402,921 kronor 36 öre (det år 1939 beslutade lånet för nu ifrågasvarande byggnadsföretag däri ej inräknat). Varje gång landstinget lämnat bidrag i form av dylika lån, hade universitetet inhämtat Kungl. Maj:ts godkännande av lånevillkoren. Att landstinget bure en väsentlig del av den ekonomiska börda, som behovet av nybyggnader skapade, vore självklart. Sjukhuset vore universitetets egendom, ehuru landstinget ägde ett avsevärt inflytande på förvaltningen av sjukhuset främst genom sina valda ledamöter i direktionen för sjukhuset. En utväg, som ur viss synpunkt kunde anses ligga närmast till hands, vore att söka anordna någon form av samäganderätt mellan universitetet och landstinget i fråga om nybyggnad, till vars uppförande landstinget bidroge. Då tomtmarken vore universitetets, skulle en sådan ordning dock medföra betydande svårigheter och kunde knappast tillrädas. En annan lösning vore, att landstinget lämnade sina bidrag som anslag utan några särskilda villkor. Från landstingets sida torde häremot med sannolikhet invändas, att då dess andel i nybyggnadskostnaderna numera uppginge till avsevärda belopp, i regel hälften av kostnaderna, ett utbyte av den hittills använda formen mot en sådan ny form icke kunde anses grundat. I främsta rummet torde emellertid som skäl mot en förändring i förevarande avseende kunna hänvisas till att faran för att universitetet vid det nu gällande kontraktets utgång bleve nödsakat att inlösa de ifrågasvarande lånen mänskligt att döma icke vore allvarlig.

Enligt *kanslerns* mening vore den praktiserade lånefonden visserligen föga rationell, men den syntes icke medföra några särskilda komplikationer i mellanhavandet mellan universitetet och landstinget. Skulle en avveckling av samarbetet äga rum vid avtalstidens utgång — vilket ju vore föga sannolikt — torde omfattande förhandlingar därom påkallas, varvid avtalets bestämmelser i nu ifrågasvarande punkt endast bleve ett moment i förhandlingarna. På grund av det anförda och under hänvisning till vad drätselnämnden yttrat ansåge kanslern tillräckliga skäl icke föreligga att upptaga förhandlingar med landstinget om andra former för finansieringen av nybyggnader vid sjukhuset än de enligt kontraktet stipulerade och i hittillsvarande praxis anlitade.

Statskontoret har ifrågasatt sådan ändring beträffande formen för finansieringen av landstingets andel i kostnaderna för byggnader vid akademiska sjukhuset, att landstinget icke skulle vara berättigat att efter uppsägning av ifrågasvarande lån återfå större kapital än som motsvarade hälften av sjukhusbyggnadernas värde å lånebeloppets förfallodag.

I samtliga de fall, då efter det 1900 års kontrakt ingåtts landstinget bidragit till finansieringen av nybyggnadsarbeten vid sjukhuset, hade bidragen lämnats i form av räntefria lån till universitetet emot rätt till inteckning i sjukhustomten med därå befintliga byggnader. Det sammanlagda lånebeloppet uppginge för närvarande till 4,402,921 kronor 36 öre, medan enligt specifikationen av statens allmänna fastighetsfonds fastighets- och värdeminskningsskonton m. m. för budgetåret 1938/39 fastighetsvärdet för

sjukhuset per den 30 juni 1939 uppginge till 8,632,250 kronor, därav markvärde 181,000 kronor och byggnadsvärde 8,451,250 kronor. Av en jämförelse framginge, att lånebeloppet vid sagda tidpunkt uppgått till mer än 50 procent av byggnadsvärdet.

Därest jämväl i fortsättningen landstingets bidrag till byggnadskostnaderna skulle lämnas i form av räntefria lån, torde kunna förutses, att det sammanlagda lånebeloppet komme att avsevärt överstiga hälften av byggnadsvärdet. Helt uteslutas kunde icke, att lånebeloppet vid tidpunkten för kontraktets utlöpande komme att sammanfalla med eller överstiga byggnadsvärdet. Den situationen skulle således kunna tänkas uppkomma vid kontraktets upphörande, att staten bleve pliktig till landstinget utbetala ett kapitalbelopp, som överstege sjukhusets värde vid samma tidpunkt. Ett dylikt resultat framstode enligt statskontorets mening som orimligt. En omreglering i förevarande hänseende syntes därför böra komma till stånd, och förhandlingar således upptagas med landstinget om ändrade former för finansieringen av kommande nybyggnader vid sjukhuset.

Departementschefen har yttrat, att då spørsmålet till sina praktiska konsekvenser — kontraktet utlöpte år 1966 — icke nu syntes vara av större betydelse, skäl icke torde föreligga att låta med den föreliggande byggnadsfrågans lösning anstå till dess förhandlingarna avsatt ur statens synpunkt godtagbart resultat. Däremot vore det önskvärt, att förslag till överenskommelse förelåge i så god tid, att riksdagen kunnat slutligt pröva frågan, innan riksdagen anvisade anslag till ytterligare byggnadsarbeten vid sjukhuset. Inom en näraliggande framtid torde från universitetets sida framkomma förslag om anvisande av medel till byggnadsarbeten inom andra delar av akademiska sjukhuset.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och har icke funnit vad departementschefen i ärendet anfört giva utskottet anledning till erinran eller yttrande. Utskottet hemställer förty,

Utskottet.

att riksdagen må till *Uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala*, i huvudsaklig överensstämmelse med det av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 7 mars 1941 förordade byggnadsprogrammet, för budgetåret 1941/42 såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond anvisa ett *reservationsanslag* av 500,000 kronor.

Stockholm den 22 april 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.